

November pani pika puuga

Vähemalt pool sajandit pole Eestis nii ilusat sügist olnud kui seekord.

Ain Kallis

Kas see on rekordiliselt soe sügis? Kui on, siis miks, huvituvad paljud.

Novembriga lõppes kalendriline ehk meteoroloogiline sügis. Nagu võis omal nahal veenduda, oli see igati soe.

Meteoroloogia instituudi andmeil pole vähemalt poole sajandi jooksul olnud sellist aastaega. Eesti keskmiseks õhutemperatuuriks arvutati 9 kraadi, pingereas järgnesid 1967. ja 2006. aasta 8,8 ning 2005. aasta 8,4 kraadiga.

Eesti looduse üks iseloomulikke jooni on aastaegade vaheldumine. Neid võib olla isegi mitu. Näiteks kliimaatiline sügis algas Tartumaal tänavu 8. septembril ning lõppes 5. novembril, kui saabus hilissügis. Ning just praegu algab eeltalv.

Nii on keskmiselt

Sügis jõuab päralt, kui ööpäeva keskmine õhutemperatuur langeb püsivalt alla +13°, hilissügis siis, kui alla +5 kraadi ning eeltalv seostub ajutise lumikatte moodustumisega ja esimeste külmailmadega.

Keskmiselt tekib Eestis kõige varem esimene lumikate Jõhvis ja Väike-Maarjas, 7.–8. novembri paiku, kolm nädalat hiljem saartel.

Püsiva valge vaibani peaks siis jääma veel kuu aega.

Nii on keskmiselt. Tegelikuses pakub ilmataat meile palju põnevamaid aegu: on talvesid, kus suusatamisest võib vaid unistada, kahe viimase talve ajal oli aga lumest kõrini.

Et viimastel aegadel on sügised tõesti soojad olnud, näitab tõsiasi, et poolsajandi 13 soojema sügise loetelus tervelt seitsme aasta number algab kahega!

Suurepärase koha selles edetabelis kindlustas erakordne november (talvekuu, esivanemate järgi!). Oktoober jäi poole sajandi pingereas alles 9. kohale, november see-eest pani kõigile pika puuga.

Nagu sel aastaajal ikka, oli kõige soojem paik Vilsandi (kolme kuu keskmine 10,9°), jahedaim aga Väike-Maarja (7,5°).

Kuidas näeb aga tänavune sügis välja Tartu pikas, 1866. aastast pärit vaatlusreas?

Osutub, et kõige soojem oli see periood 1934. aastal (8,7°), järgnevad 1938 ning 2006 (8,3°), 1967 (8,2°)

ning alles siis 2011 kaheksa kraadiga.

Et saaksime aru, kuidas meil seekord vedanud on, peaks võrdluseks ära tooma ka kõige külmemad sügised – hiljutine 1993 (1,4°) ning kauge 1941 (2,1°). Jube.

Lõpetuseks veel ühed arvud: tänavune sügis oli üpris kuiv – Eesti keskmiseks vihmakoguseks leiti 153 mm (poolsajandis kuivuselt 9. koht). Kõige sajusem oli mäletatavasti aastail 1981 ja 1978 (263 mm).

Tänavusel sügisel on domineerinud nn Põhja-Atlandi õhurõhuvõnkumiste ehk NAO indeksi positiivne faas, s.t rõhkude vahe Islandi miinimumi ning Assooride saarestiku maksimumi vahel on suur.

Millele tänu võlgu olla?

Sestap on valitsevaks tugev õhuvool läänest ning just viimastel nädalatel Põhja-Euroopas möllanud tsüklonite seeriad.

Suur mõju on seejuures Atlandi ookeani vee soojusel.

Kui too õhurõhkude vahe väheneb ja nimetatud indeks muutub negatiivseks, vaat siis saabuvad siiakanti jälle külmad talved.

Ja veel vastus küsimusele, millised talved järgnevad soojadele sügiste. Vastus on lühike – igasugused.

Meenutagem vaid: möödunud sajandi viimase kuu, s.o 2000. aasta detsembri algul õitsesid kullerkupud, sinililled ja võis seenel käia, 18. kuupäeval tuli aga lumi maha ning külma oli pühade ajal paarkümmend kraadi.

Meie muutlikust ilmastikust võib ju kõike oodata.